

Problematika oblikoslovnega zaglavja v Poskusnem snopiču Slovarja slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja

Majda Merše

IZVLEČEK: Primerjava z zgodovinskimi slovarji slovanskih narodov je pokazala, da bo načrtovani slovenski zgodovinski slovar, namenjen predstavitvi knjižnega jezika slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja, specifičen tako glede zajetega obdobja kot glede zbranega gradiva. V sestavku bo razvojno prikazano oblikovanje koncepta oblikoslovnega zaglavja. Pri načrtovanju njegove obvestilnosti je bilo poleg možnosti, ki jih nudi s popolnim izpisom zbrano gradivo, treba upoštevati tudi možnosti izvedbe in potrebe potencialnih uporabnikov.

ABSTRACT: A comparison of Slavic historical dictionaries had shown that the future Slovenian historical dictionary, intended to present the standard language of the 16th century Slovenian Protestant writers, will be rather specific – because of the period covered and the collected material. The article brings an overview of the development in the presentation concept of morphological data within entries. The corpus was acquired from complete excerption and offers various options for providing information on morphological features. Besides that actual possibilities for performance and needs of potential users should be taken into consideration.

0 Primerjalno razgledovanje po tujih, zlasti slovanskih zgodovinskih slovarjih, ki so večinoma začeli izhajati že pred desetletji,¹ je pokazalo, da bo načrtovani slovenski zgodovinski slovar, namenjen predstavitvi knjižnega jezika slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja, poseben tako glede obdobja, ki ga bo obsegel, glede števila in zvrstnosti del, ki jih bo zajel, predvsem pa glede metode, po kateri je bilo zanj zbrano gradivo.

1 Zgodovinski slovarji, ki jih izdajajo slovanski narodi, večinoma zaobsegajo daljša in razvojno ne vedno enovita obdobja. Čehi izdajajo slovar, ki bo prikazal

¹ Obvestilo o slovanskem zgodovinskem slovaropisju v času, ko je steklo zbiranje gradiva za Slovar slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja, prinaša razprava F. Premk, Dictionnaire de la langue slovène au 16e siècle, Proceedings of The Second International Round Table Conference on Historical Lexicography, Dordrecht - Holand, Cinnaminson, N. J. - U.S.A., 1980, 91–116.

razvoj češkega jezika od pismenih začetkov do konca 15. stoletja (*Staročeský slovník*).² Slovaki se že bližajo koncu izdavanja slovarja, namenjenega prikazu slovaškega jezika od 11. do konca 18. stoletja (*Historický slovník slovenského jazyka*).³ Rusi pripravljajo slovar, ki bo predstavil razvoj jezika od 11. do 17. stoletja (*Slovar' russkogo jazyka XI–XVII vv.*). Z namenom, da bi zaobsegli vse razvojne faze ruskega jezika, so po treh desetletjih priprav leta 1988 začeli izdajati desetdelno zasnovani *Slovar' drevnerusskogo jazyka (XI–XIV vv.)*, že pred tem pa je začel izhajati slovar ruskega jezika 18. stoletja. Belorusi v gostem zaporedju izdajajo zvezke slovarja, namenjenega obdobju od konca 14. do konca 18. stoletja (*Gistaryčny sloŭnik belaruskaj movy*). Na Hrvaškem je v polnem teku izhajanje *Rječnika hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika*, ki zajema obdobje od 16. do srede 19. stoletja. Primerjalno zanimiv je tudi slovar zgodnje visoke nemščine (*Frühneuhochdeutsches Wörterbuch*), ki predstavlja nemški jezik od srede 14. do začetka 17. stoletja, to je v času, ko je ta preko prevodnih zgledov vplival tudi na jezik slovenskih protestantskih piscev. Slovar, ki je začel izhajati leta 1989, je hkrati vzorec modernega zgodovinskega slovarja, saj upošteva dosežke sodobnega nemškega in mednarodnega jezikoslovja, zlasti besedoslovja in slovaropisja.

1.1 Glede na obravnavano stoletje je načrtovanemu slovenskemu slovarju najbližji *Słownik polszczyzny XVI wieku*, ki je že drugi v nizu poljskih zgodovinskih slovarjev. S prikazom besednega razvoja pričinja na meji, do katere sega skoraj že končani staropoljski slovar (*Słownik staropolski*), namenjen prikazu poljskega jezika v 14. in 15. stoletju. Čeprav se tako slovenski kot poljski slovar omejujeta na jezik tiskanih del 16. stoletja, je pričakovanje podobne zasnovanosti in uporabe podobnih predstavitvenih vzorcev neupravičeno, saj je bila razvojna stopnja obeh knjižnih jezikov v 16. stoletju različna. Poljščina se je kot knjižni jezik uresničila že nekaj desetletij prej,⁴ pa tudi njena pisna tradicija je bogatejša od slovenske. Posledica obojega je večje število tiskanih del in večja zvrstna razgibanost le-teh. Ker je ohranjenih samo dvainpetdeset del slovenskih protestantov, je bilo za načrtovani slovar možno zbrati popolno gradivo. V poljskem jeziku je bilo v istem stoletju natisnjenih toliko del, da je bilo treba narediti izbor, pa tudi vsa izbrana dela niso bila v celoti izpisana popolno.⁵ Slovarja se razlikujeta tudi glede osnovne obvestilne naravnosti. Medtem ko bo slovenski slovar skušal čim popolneje predstaviti polstoletno »življenje« besed, to je njihovo pomensko razsežnost, ob njej pa (pravo)pisno, glasovno in oblikovno spremenljivost, je eden osnovnih namenov poljskega slovarja 16. stoletja izbrati in ponuditi gradivsko osnovo za zgodovinsko

² Čehi so z namenom, da bi čim prej sestavili začasno celoto, z redakcijo začeli pri črki N, do koder je segel nedokončani Gebauerjev slovar.

³ Besedila, napisana v bernolakovski književni slovaščini, niso bila zajeta v gradivsko osnovo slovarja (*HSSJ* 1991, 16).

⁴ Prva poljska knjiga je bila natisnjena leta 1514.

⁵ Na seznam virov, izbranih za slovar, so Poljaki uvrstili okrog 200 del. Z metodo popolnega izpisa so zbrali osem milijonsko kartoteko. V gradivsko osnovo slovarja so v celoti vključena vsa manjša dela, trinajst daljših pa samo z delom besedila (daljša besedila polovično, najdaljša pa s petino obsega; *Biblia Radziwiłłowska* je bila npr. zajeta 22%, kar predstavlja 218.700 izpisov). O tem v *SP* 1966, V–XV.

stilstiko. Taka zasnova slovarja je posredno določala tudi izbor besedil in vplivala na način izpisovanja. Slovar skuša z gradivom kazati na odvisnost stila od vrste in zgradbe besedil. V uvodu je opredeljen kot »težavrus literarnega jezika« (SP 1966, VIII–IX).

Primerjava s slovenskim slovarjem omogočajo tudi vsa tista slovanska slovarska dela, pri katerih prikazovano obdobje vključuje tudi začetek knjižnojezikovnega razvoja. Češki knjižni jezik se je npr. razvil že v 14. stoletju, ustalil pa do konca 15. stoletja (StČS 1968, 7).

1.2 V uvodih omenjenih slovarjev je tako ali drugače poudarjeno dejstvo, da je kakovost slovarja v veliki meri odvisna od popolnosti gradiva.⁶ Čehi so začetek redakcije večkrat preložili prav zaradi nujnosti širjenja, dopolnjevanja in izboljševanja kartotek (StČS 1968, 10–13). Podobno so za zgodovinski slovar od 11. do 17. stoletja tudi Rusi postopoma dopolnjevali kartoteko (SRJ XI–XVII 1975, 6–7). Čeprav je popolno gradivo splošno priznано kot najbolj zanesljiva slovarska osnova, vsi omenjeni slovarji iz objektivnih razlogov temeljijo na delnem gradivu: večinoma zato, ker jih je veliko število virov sililo k izboru,⁷ deloma pa zato, ker je bilo zbiranje gradiva z ročnim izpisovanjem težavno in počasno. Navadno so se odločali za kombinacijo popolnega in izbirnega izpisa⁸ ali celo samo za izbirni izpis.⁹ Za staročeški slovar je bilo gradivo zbrano na dva načina: s t. i. popolnim izpisom (»excerpce úplná«), ki je imel za cilj zagotoviti vsaj po en zgled za vsako besedo v vsakem pomenu, in z izbirnim izpisom (»excerpce výberová«), ki je bil osredinjen na izbrano problematiko oz. na posebne lastnosti besednega zaklada (StČS 1968, 12). Pri slovarju zgodnje visoke nemščine so se odvečnemu gradivu skušali izogniti tako, da so z izpisovanjem prenehali, če so imeli na voljo več izpisov besede (npr. pet) v stereotipnem sobesedilu (FW 1989, 48). Sestavljalci staropoljskega slovarja so se trudili, da bi tako za pomene kot za slovnične oblike besed v zbranem gradivu našli vsaj po eno potrditev in jo vključili v slovar (SStP 1953–1955, IV).

Uporabnost ročno zbranega gradiva je zmanjševala nezanesljivost, ob premajhnem sobesedilu pa tudi dvoumnost izpisov. Nekateri izmed omenjenih slovarjev temeljijo na neenotnem gradivu, zbranem na različne načine, z različnimi nameni in ob uporabi različnih izpisovalnih načel.¹⁰ Na razlike v zasnovi slovarjev je

⁶ V uvodu *Slovarja ruskega jezika XI–XVII. stoletja* je posebej poudarjeno spoznanje, da je stopnja popolnosti slovarja ter globina pomenske obdelave v katerem koli slovarju, še zlasti pa v zgodovinskem, odvisna predvsem od gradivske osnove slovarja oz. od bogastva kartoteke (SRJ XI–XVII 1975, 5). Avtorji *Slovarja poljščine 16. stoletja* ocenjujejo, da je gradivo, zbrano za njihov slovar, daleč od ideala popolnosti. Menijo celo, da je nepopolnost gradiva usojena slehernemu zgodovinskemu slovarju (SP 1966, IX). Glede neposredne odvisnosti slovarja (zlasti zgodovinskega) od gradiva prim. F. Novak, *Vprašanje gradiva za zgodovinski slovar, Rječnik i društvo*, Zagreb, 1993, 275–282.

⁷ Statistični izračun je pokazal, da bi npr. za slovar zgodnje visoke nemščine s popolnim izpisom vseh ohranjenih del zbrali kar sedemdesetmilijonsko kartoteko (FW 1989, 62).

⁸ O načinih izpisovanja, o njihovi primernosti za zgodovinski slovar in o pomenu popolnega izpisa prim. F. Novak, *O delu za slovenski zgodovinski slovar na Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, Jezik in slovstvo XXVII* (1981/82), 32–37.

⁹ Na oba načina so npr. za zgodovinski slovar zbirali gradivo Slovaki (SHS 1973, 26–33).

¹⁰ Na problem neenotno izpisanega gradiva je posebej opozorjeno v uvodu k staropoljskemu

poleg količine in vrste zajetega gradiva vplivalo tudi naslanjanje na jezikovno različne prevodne zglede: na latinske npr. pri Čehih in Poljaki, na grške pri starih ruskih besedilih,¹¹ na nemške pa pri Slovencih.

1.3 Zaradi drugačne zasnovanosti primerjalno pregledani tuji slovarji pri pripravi poskusnega snopiča oz. pri izdelavi teoretične osnove za slovar slovenskih protestantskih piscev niso mogli služiti kot vir posnemljivih vzorcev. Najustreznejši način predstavitve problematike in posredovanja podatkov je bilo večinoma treba odkrivati neodvisno od njih.

2 Slovar jezika slovenskih protestantskih piscev bo temeljil na popolnih izpisih 49 protestantskih del (edino izjemo predstavlja primerjalni izpis¹² Trubarjevega Matevževega evangelija iz leta 1555, ki je kot del novega testameta kasneje izšel še dvakrat).¹³ Vsaka beseda je izpisana tolikokrat, kolikorkrat se je v besedilih pojavila. V celoti zbrano in dokončno urejeno gradivo nudi možnosti za celovito predstavitev knjižnega jezika 16. stoletja. Jezikovna dejstva je treba le prepoznati in jih jezikoslovno ustrezno, čim bolj popolno in razvidno predstaviti. Tako gradivo za načrtovani slovar kot kasneje slovar sam bosta zanesljivo izhodišče za primerjalno ugotavljanje jezikovnorazvojnih sprememb v predprotestantskem in kasnejšem obdobju.

2.1 Kasnejši začetek pripravljanih del za slovar kot pri drugih slovanskih narodih se je obrestoval vsaj tako, da je bilo pri zbiranju gradiva že mogoče uporabiti metodo fotokopiranja. Ta je precej pospešila in olajšala delo, hkrati pa je veliko prispevala tudi k zanesljivosti gradiva. Primerjanje z izvornikom ni bilo več potrebno, saj pogojev za klasične napake, kakršne so nastajale pri ročnem izpisovanju, ni bilo več, zadostno sobesedilo izpisovanih enot pa je izključevalo dvoumnosti. Možne so bile le še napake pri geslarjenju, to je pri opremljanju listkov z izhodiščno obliko izpisovane besede. Delavcem enote, ki se danes imenuje Sekcija za zgodovino slovenskega jezika, je ob pomoči zunanjih sodelavcev uspelo v dveh desetletjih zbrati

---

slovarju, kjer je bila neenotnost posledica dolgotrajnega zbiranje gradiva, sodelovanja različnih izpisovalcev in uporabe različnih izpisovalnih načel (*SSiP* 1953–1955, IV–VI).

¹¹ V staropoljskem slovarju poljskemu navedku neredko sledi še latinski, če je bilo besedilo prevedeno iz latinščine (o tem *SSiP* 1953–1955, IV), v slovarju stare ruščine pa so za razlago besed in besednih zvez neredko uporabljene grške ustreznice (*SDRJ* 1988, 15).

¹² Pri Trubarjevem prevodu Matevževega evangelija, ki je izšel leta 1555, so bile na osnovi primerjave s popolnim izpisom ustreznih poglavij v delu *TA PERVI DEIL TIGA NOVIGA TESTAMENTA*, 1557, zajete le razlike. Ker poskusni primerjalni izpis ni dosegel pričakovanega časovnega prihranka, so bile druge jezikovno bolj ali manj spremenjene ponovne izdaje istih besedil izpisane popolno.

¹³ V skupno kartoteko so bili vključeni tudi popolni izpisi slovenskega besedja iz Bohoričeve slovnice in iz obeh Megiserjevih slovarjev. Kartoteke za vsa tri dela je z ročnim izpisom izdelal Jože Stabej. Namenjene so bile pripravi obrnjenih slovarjev vseh treh del. Dve deli nista bili izpisani: *LEPE KARSZHANSKE MOLITVE*, ki jih je leta 1595 izdal Felicijan Trubar, in (iz Dalmatinove *Biblije* 1584 vzeti) slovenski prevod peteroknjžja iz *BIBLIE SACRE*, ki jo je leta 1599 izdal Elia Hutter. V obeh primerih gre za ponovni, jezikovno neredigirani izdaji besedil.

in povečini tudi urediti trimilijonsko kartoteko. Izpisovanje protestantskih besedil je teklo strnjeno. Način so določala dogovorno izoblikovana in praktično preizkušena pravila, popisana v pravilniku, odstopanje od njih pa je preprečevalo sprotne pregledovanje izpisov in opozarjanje izpisovalk na napake. Vse to je zagotovilo enotnost izpisa.

2.2 Zaradi osredinjenosti slovarja na kratko, samo petdesetletno obdobje, v katerem je nastalo toliko del, da jih je bilo še mogoče popolno izpisati, bodo sestavljalcem slovenskega slovarja prihranjene težave, ki jih je tujim zgodovinskim slovaropiscem povzročala neenakomerna gradivska zastopanost obdobj, besedilnih zvrsti in piscev. Primerjalno pregledani slovanski zgodovinski slovarji, ki predstavljajo daljša obdobja, se od načrtovanega slovenskega razlikujejo po večji zvrstni in tematski razgibanosti zajetih del: poleg verskih besedil, ki predstavljajo jedro slovenske protestantske knjižne produkcije, so na tujem nastajala tudi posvetna, pri Čehih in Slovakah npr. pravna in administrativna besedila.

3 Pri izdelavi koncepta slovarske predstavitve knjižnega jezika slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja je bilo veliko razmišljanja namenjenega oblikoslovnemu zaglavju iztočnic, to je delu, ki v slovarskem sestavku sledi prvemu nizu podatkov o iztočnici (njeni prvi in edini obliki oz. prvi in nakazani drugi obliki, besednovrstni opredelitvi, pri nekaterih tipih tvorjenk opozorilu na razmerje do druge besede, podatku o prvi pojavitvi in o številu vseh njenih pojavitev v protestantskih delih) in se razteza do pomensko-ponazarjalnega dela. Njegovo obvestilnost in oblikovanost je bilo treba načrtovati v skladu z gradivom in z možnostmi izvedbe. S popolnim izpisom so bili po gradivski oz. podatkovni plati zagotovljeni pogoji za najvišjo stopnjo njegove obvestilnosti. Osnovni namen razdelka je bil strnjeno prikazati vse oblike pregibnih iztočnic, ki jih je mogoče zaslediti v gradivu, drugotni pa razbremeniti pomensko-ponazarjalni del slovarskega sestavka tovrstnih obvestil.

3.1 Komisija, ki je pod imenom Komisija za historične slovarje slovenskega jezika Inštituta za slovenski jezik od ustanovitve leta 1973¹⁴ do ukinitve 1994. leta strokovno usmerjala delo sekcije, je načrtovala zaglavje, ki bi prinašalo toliko podatkov, kolikor jih popolno gradivo omogoča. Na seji, ki je bila 18. 6. 1987, je bil sprejet naslednji sklep: »V zaglavju naj bodo s podatki o frekvenci naštete vse oblike in vse pisne različice geselske besede pri vseh avtorjih in v vseh besedilih, kjer nastopajo.« Po sprejetih napotkih so bili izdelani vzorci prikaza podatkov in predstavljeni na gradivu iztočnic *bojovati*, *bojovati se* in *jezik*. Člani komisije so se na seji 17. 12. 1987 s predloženo varianto zaglavja strinjali. Tedanji vzorec samostalnškega in glagolskega oblikoslovnega zaglavja naj ponazorita naslednja zgleda:¹⁵

¹⁴ V Komisijo so bili na ustanovitvenem sestanku imenovani strokovnjaki iz Filozofske fakultete in SAZU: F. Bezlaj, J. Koruza, F. Novak, M. Orožen. B. Pogorelec, J. Stabej in S. Suhadolnik. Kasneje so ji bili pridruženi še F. Jakopin, M. Merše, V. Novak, J. Orešnik, F. Premk in A. Šivic-Dular. Od začetka dalje ji je predsedoval F. Bezlaj.

¹⁵ Oba vzorca sta oblikovno izpopolnjena z dodanimi pomišljaji, uporabljene pa so tudi kasneje dogovorjene oznake del.

jezik -a m

– ed. im.: **jesik** DB 1584 (43), BH 1584 (1), MD 1592 (2); **ieĵik** *P 1563 (1), TPs 1566 (8), TtPre 1588 (1); **iesik** KPo 1567 (1), DJ 1575 (6); **jeĵik** MD 1592 (2), MTh 1603 (2); **jesik** MD 1592 (1); **Ieĵik** TT 1557 (3), TR 1558 (2), *P 1563 (1), TPs 1566 (9), TA 1566 (1), TL 1567 (1), TC 1575 (1), TT 1577 (5), Tfc 1595 (1); **Iesik** DJ 1575 (1), JPo 1578 (7), DB 1578 (3), DB 1584 (21), DM 1584 (1), Tfc 1595 (2); **Ieĵig** TA 1550 (1), TE 1555 (1); – rod.: **jesika** DB 1584 (10), od **jesika** DB 1584 (1), is .. **jesika** DM 1584 (1); **iesika** KB 1566 (1), KPo 1567 (2), JPo 1578 (1), DB 1578 (1), is .. **iesika** DJ 1575 (2); **ieĵika** TT 1577 (1), TtPre 1588 (1); **iesiga** KB 1566 (1); **Ieĵika** TT 1557 (4), TC 1575 (1), TT 1577 (2), is .. **Ieĵika** TE 1555 (1), TR 1558 (2), TO 1564 (1), TC 1575 (1), TtPre 1588 (1); **Iesika** TE 1555 (1), JPo 1578 (7), DB 1584 (3), is, od .. **Iesika** JPo 1578 (1), DB 1584 (2); **Ieĵiga** TA 1550 (1), TC 1555 (1), TE 1555 (2); Is. **Ieĵyka** TAr 1562 (1); IS .. **IESIKA** DB 1584 (1) /.../;

bojovati -ujem nedov.

– nedol.: **bojovati** DB 1584 (44); **boyouati** TPs 1566 (2); **boiouati** DJ 1575 (1); – nam.: **bojovat** DB 1584 (5); – sed. 1. ed.: **bojujem** DB 1584; – 2. ed.: **bojujeĵh** DB 1584 (1); – 3. ed.: **bojuje** DB 1584 (14); **boyuie** TT 1577 (1); – 2. mn.: **bojujete** DB 1584 (1); **nebojujete** DB 1584 (2); **bojujeté** DB 1584 (1); – 3. mn.: **bojujo** DB 1584 (5); – prih. 2. ed. m.: **boĵh** **bojoval** DB 1584 (1); – 3. ed. m.: **bo** **bojoval** DB 1584 (6); – 2. mn. m.: **bote** **bojovali** DB 1584 (2); – 3. mn. m.: **bodo** **bojovali** DB 1584 (3); – pret. 1. ed. m.: **Sim** **bojoval** DB 1584 (2); – 2. ed. m.: **ĵi** **bojoval** DB 1584 (1); – 1. mn. m.: **ĵmo** **bojovali** DB 1584 (2); – 3. mn. m.: **ĵo** **bojovali** DB 1584 (20), **néĵo** **bojovali** DB 1584 (2); – pog. ed. m.: **bi** **bojoval** DB 1584 (5), **bi** **nebojoval** DB 1584 (1); **bi** **bil** **bojoval** DB 1584 (2); – mn. m.: **bi** **bojovali** DB 1584 (5); – vel. 2. ed.: **bojuj** DB 1584 (2); – 1. mn.: **bojujmo** DB 1584 (3); – 2. mn.: **bojujte** DB 1584 (1), **nebojujte** DB 1584 (1).

Samostalniški vzorec je nakazan le z imenovalniškimi in rodilniškimi oblikami ednine, preostali del paradigme, v katerem so izkazane različice oblik za druge štiri sklonne ednine in za vseh šest sklonov množine (skupaj še 91 enot, opremljenih s številom pojavitev v vseh delih, kjer so izpričane), pa je izpuščen.

Zdelo se je, da je primeren predstavitveni vzorec že odkrit, v resnici pa se je razmišljanje o njem šele začelo. Kako težavno in časovno zahtevno nalogo lahko predstavlja uresničevanje koncepta, se je pokazalo že pri iztočnicah z večjim številom pisno neustaljenih glasov, še bolj izrazito pa pri pregibnih iztočnicah z velikim številom pojavitev. Pri iztočnicah, ki so izkazovale več pisno, glasovno in oblikovno neustaljenih slovničnih oblik, je bil seznam različic navadno zelo dolg, pri pogosto pojavljajočih se oblikah pa je bil dolg tudi seznam del, v katerih so bile izpričane. Zaradi dolgih nizov raznovrstnih podatkov so postali oblikoslovnih razdelki pri številnih iztočnicah izrazito nepregledni. Tolikšna podatkovna gostota bi potencialnega uporabnika nedvomno prej odbijala kot pritegovala. Za končne podatke (npr. o načinu zapisovanja določene oblike pri posameznem piscu) bi moral kljub času in trudu, ki ga je že vložil redaktor, sam opraviti nove sinteze. Zaradi velikega števila pogostnostno označevanih enot je bilo treba pričakovati tudi napake pri štetju, pretila pa je tudi nevarnost zapisa številka na napačnem mestu. Enemu in drugemu se skorajda ne bi bilo mogoče izogniti, saj kontrolni pregled, ki bi ga opravil drug redaktor, zaradi maloštevilnosti skupine in zamudnosti postopka ni bil predviden. Ker izdelavi zaglavja sledi faza pomenskega razčlenjevanja besede, je tudi razpore-

ditev listkov po oblikah le začasna, možnost preverjanja pravilnosti podatkov pa kratkotrajna.

Ob nepreglednosti zaglavij in ob spoznanju, da zaradi verjetnosti pomot povsem zanesljivih podatkov, ki bi predstavljali pravo vrednost zaglavja, ne bo mogoče zagotoviti, se je sprememba prvotne zasnove pokazala kot nujnost.

3.2 Iskanje ustreznjšega predstavitvenega načina, ki bi bil prostorsko in časovno varčnejši, preglednejši in ki bi obvestilnost zaglavja s pomočjo manjšega števila dogovorjenih, širše veljavnih pogostnostnih označevalnikov celo stopnjeval, se je nadaljevalo predvsem v okviru glagolskih in samostalniških redakcij. Pokazalo se je, da se je izdelave vzorca treba lotiti pri gradivsko obsežnejši pregibni iztočnici. Izmed besed, določenih za obravnavo v poskusnem snopiču, je največ pojavitev (18.000) izkazoval osebni zaimek *mi*. Ni naključje, da je več zaporednih predlogov za preoblikovanje oblikoslovnega zaglavja nastalo prav v povezavi z njegovo redakcijo.

3.2.1 Podatkovni preobremenjenosti in z njo nepreglednosti zaglavja se je bilo mogoče izogniti na več načinov, najbolj učinkovito pa s problemsko omejitvijo in s sintetičnimi opredelitvami. Kot najbolj logična in najlažje uresničljiva se je pokazala možnost ločenega prikaza zapisovanja glasov v posameznem protestantskem delu, saj so deleži slovenskih protestantskih piscev pri oblikovanju bohoričice dobro raziskani in znani.¹⁶ Popoln prikaz naj bi bil vključen v uvod slovarja, delen pa v uvod poskusnega snopiča. Obvestilna celovitost zaglavja bi kljub prenehanju pogostnostnega označevanja pisnih in pravopisnih različic posameznih oblik ne bila bistveno prizadeta, saj bi bile te v posebnem nizu (ločene s stično pisanimi poševnicami) zaporedno našteje. Npr.: *jezik*: – ed. or.: *ieřikom/iesikom/jesikom*; *bojovati*: – sed. 3. ed.: *boyuie/boiuie/bojuje*.

3.2.1.1 Ker naj bi v oblikoslovnem zaglavju ob neupoštevanju pisnih in pravopisnih različic kot pogostnostno označevane enote ostale vse glasovne (npr. pri nedoločniku glagola *trpeti*: *terpeti*, *terpeiti/terpejti*, *tirpėti*) in oblikovne (npr. pri nedoločniku glagola *trpeti*: *terpeti*, *terpit*) različice iztočnice ali njenih oblik, je bilo treba od (pravo)pisnih zadržati tudi vse tiste, pri katerih je s črkovnim zapisom opozarjeno na poseben izgovor oz. na posebno lastnost glasu. Kot pisno-glasovne različice so bili upoštevani vsi zapisi z naglasi (npr. *terpeti*, *tèrpėti*, *terpèti*), zapisi s podvojenimi soglasniki (*ll* npr. pogosto označuje mehčani *l'*) in samogasniki ter zapisi z *y*, ker je z njim pogosto zaznamovan naglašeni dolgi *i* (npr. *kupilo*: – ed. rod.: *kupila*, *kupyla*, *kupylla*).

3.2.2 Če bi med pisne različice prištevali tudi zapise z velikimi črkami, bi samo pri imenovalniški obliki zaimka *mi* poleg treh osnovnih pisnih variant – če ne

¹⁶ Najširši (kritični) pregled del, ki so se ukvarjala z razvojem bohoričice v 16. stoletju, pri naša razprava J. Toporišiča, Bohoričica 16. stoletja, *16. stoletje v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi, Obdobja 6*, Ljubljana, 1986, 271–305. Prim. tudi M. Merše, F. Jakopin, F. Novak, Fonološki sistem knjižnega jezika slovenskih protestantov, *Slavistična revija* 40/4 (1992), 321–340. Načini zapisovanja posameznih glasov in glasovnih skupin so natančno popisani tudi v dvajsetih alfabetarjih, ki so jih na osnovi izpisov protestantskih del izdelali delavci Sekcije za zgodovino slovenskega jezika (prej Komisije za historične slovarje slovenskega jezika).

upoštevamo še dveh očitnih tiskovnih napak *imy* in *ni* – dobili še nadaljnje štiri: *my*, *mi*, *mij* + *My*, *MI*, *MY*, *Mij*. Če bi kot prikazovalno obvezne zares upoštevali vse pisne različice besede: poleg zapisov z malimi tudi zapise z velikimi črkami, stično pisavo z nezložnimi predlogi, ki bi jo po logiki nasprotja moral spremljati še ločen zapis sestavin predložnih zvez, bi bilo vseh različic kar 132. Ker zaimek sodi med pogosteje uporabljane besede v protestantskih delih, se je ob njem moralo zastaviti tudi vprašanje smiselnosti štetja pogosto se pojavljajočih oblik, saj je povsem logično sklepanje, da se bodo ob tolikšni pojavitveni gostoti besede v obsežnejših besedilih tudi posamezne različice oblik pogosto pojavljale. Razmišljanje je pripeljalo do uvedbe matematičnega znaka > za več kot petdeset pojavitev določene oblike, kar je bila hkrati tudi ena izmed prvih delovnih olajšav.

Čeprav je že neupoštevanje zapisov z velikimi črkami prepolovilo število različic, je bila pri pogosto rabljenih oblikah podatkovna natrpanost še vedno zelo velika. Ponazori naj jo podatkovni niz, ki sledi najpogostejši imenovalniški različici zaimka *mi*:

mi naju m ž s /.../

mi TC 1550 (9), TA 1555 (6), TC 1555 (>), TE 1555 (14), TM 1555 (11), TKo 1557 (1), TT 1557 (>), TR 1558 (>), TT 1560 (>), TL 1561 (>), TAr 1562 (>), *P 1563 (>), TO 1564 (>), TPs 1566 (>), TA 1566 (2), KB 1566 (10), TC 1567 (13), TP 1567 (16), TPs 1567 (1), KPo 1567 (>), TL 1567 (>), TC 1574 (34), TP 1575 (7), TC 1575 (>), DJ 1575 (5), DPa 1576 (>), TT 1577 (>), JPo 1578 (9), DC 1584 (4), DB 1584 (7), DM 1584 (4), BH 1584 (4), MS 1593 (1), TfC (12), ZK 1595 (38), TPo 1595 (1).

Tudi poenostavitev zaglavja, do katere vodi enoten zapis različic z malimi črkami – izjema so citatno prepisane oblike – ne pomeni obvestilne osiromašenosti slovarskega sestavka, saj je podatek o tem, s kakšno začetnico je bila beseda navadno pisana, naveden posebej (npr. vsi zapisi z malo začetnico ali prevladujejo zapisi z malo začetnico). Z njim je predstavljena pisna navada v nestandardnih pravopisnih položajih, kar pomeni, da pogostnostna ocena ne vključuje položaja na začetku povedi in na začetku verzov.

3.2.3 Precejšnje zmanjšanje enot, ki jih je bilo treba osvetliti glede števila pojavitev v posameznem delu, je povzročila odločitev, da se upošteva le iztočnica ali njena pojavna oblika sama oz. da se med različice ne prištevajo njene sobesedilne povezave: pri samostalniških iztočnicah so po tem načelu iz oblikoslovnega zaglavja izpadle vse različice, ki so nastale zaradi različnega zapisa nezložnih predlogov v predložnih zvezah samostalnika. Pri *jeziku* so npr. v orodniku ednine namesto prvotnih petnajstih enot (*s .. jesikom*, *s'jesikom*, *Sjesikom*, *S .. ieġikom*, *Sieġikom*, *sh .. iefykom*, *ġ .. iesikon*, *siesikom*, *sh .. Iefykom*, *ġ .. Iefikom*, *ġ .. Iesikom*, *s'Iesikom*, *s .. Iesikan*, *sh .. Iesykom*) ostale samo še štiri (*ieġikom/iesikom/jesikom*, *iefykom*, *iesikon*, *iesikan*), k čemur je pripomogla tudi hkratna zanemaritev zapisov z veliko začetnico.

3.2.4 K večji obvestilnosti in preglednosti oblikoslovnih zaglavij je največ prispevala uvedba pogostnostnih označevalnikov, ki so nadomestili natančne podatke o številu pojavitev določene oblike. Njihova prednost je v primerjalni zasnovanosti, saj hkrati obveščajo o pogostnostnem razmerju med dvema ali več različicami in so že nasledek sinteze. Ker je število pojavitev določene oblike pogosto odvisno tudi od dolžine besedila in od ubesedene vsebine, je številčni podatek manj

poveden. Začetni predlog, zasnovan na gradivu izbranih glagolskih iztočnic in osebnega zaimka *mi*, je obsegal naslednje označevalnike: edino – označuje obliko, ki v posameznem protestantskem delu nastopa sama, brez različic, prevladujoče – označuje obliko, ki je v posameznem protestantskem delu rabljena pogosteje od različic, redko – označuje različice, ki se v posameznem delu pojavljajo manjkrat od prevladujoče in več kot enkrat, posamično – označuje enkratno pojavitev različice, enkratno – opozarja na obliko, ki je v celotni protestantiki izpričana samo enkrat. Ob preizkušanju predlaganih označevalnikov na večjem številu gesel, med katerimi so prevladovala glagolska in samostalniška, se je pokazala potreba po razširitvi sestava z označevalnikom poleg, ki naj bi se uporabljal v kombinaciji z drugimi, označeval pa različici, ki sta po številu pojavitev izenačeni. Označevalnik redko je bil zamenjan z ustrežnejšim redkeje, označevalnik enkratno pa je bil tudi zaradi nevarnosti mešanja s posamično izključen iz sestava. Njegovo vlogo je prevzel s stranjo dopolnjen podatek o delu, v katerem se označevana oblika nahaja. Ker je v celotni protestantiki izpričana samo enkrat, je prepisana nespremenjeno in navedena citatno.

3.2.4.1 Našteti pogostnostni označevalniki so uporabni tudi za prikazovanje količinskih razmerij med dvema besedotvorno povezanimi sopomenskima iztočnicama (npr. med *bojovati* in *bojovati se*).

3.2.5 Na skržitev prvotne dolžine glagolskih zaglavij je vplivala tudi odločitev, da se med prikazovane oblike glagola uvrsti samo deležnik na *-l*, zložene glagolske oblike, namenjene izražanju preteklega, predpreteklega, prihodnjega časa in pogojnosti, pa ne, saj je pogostost njihovega pojavljanja odvisna od ubesedene vsebine in obsega dela.

3.2.6 Možnost skrajšave oblikoslovnih zaglavij se je pokazala tudi pri tistih oblikah iztočnic, ki so se pojavljale v številnih delih. Dolge naštevalne nize je bilo mogoče nadomestiti s povzemalnimi obvestili tipa Trubarjeva dela, Dalmatinova dela ali Trubarjeva in Dalmatinova dela. Tovrstna zamenjava je seveda možna samo takrat, kadar raba oblik ni vezana na določeno vrsto besedila, na katero bi bilo treba opozarjati z naštevanjem posameznih del.

3.2.7 Prizadevanje za krajše in obvestilno preglednejše oblikoslovno zaglavje ni oviralo vključevanja novih obvestil, kakršna so npr. opozorila na manj navadne oblike, na napake ali na posebne okoliščine rabe (npr. pripis v pesmih ob nedoločniški obliki *terpit* pri glagolu *trpeti*).

3.2.8 Oblikovno spreminjanje in ustaljevanje zaglavja je vključevalo tudi spremembo razvrstitvenih pravil. Različice so bile prvotno razvrščene po pogostnostnem zaporedju, če je to odpovedalo, pa po dokaj subjektivnem ključu pojema-joče navadnosti (zanikane oblike so bile npr. uvrščene za nezanikanimi, oblike z enim naglasnim znamenjem pred oblikami z dvema ipd.), kasneje pa je kot osnovno razvrščevalno merilo obveljala časovnost. Pogostnostno merilo ji je podrejeno.

3.3 Okvirno razčlenjenost zaglavja je pri pregibnih iztočnicah določala njihova besednovrstna pripadnost. Pri iztočnicah, ki se pregibajo po spolu, se osnovna delitev ravna po spolski različnosti: oblikam moškega spola sledijo oblike ženskega, tem pa oblike srednjega spola. Delitvi po spolu je podrejena delitev po številih. Pri vsakem izmed števil so upoštevani izpričani skloni. Sklonsko razčlenjeni ednini sledi dvojina, tej pa množina. Pri pridevnikih je število razdelkov večinoma odvi-

sno od izpričanosti nedoločne in določne oblike ter osnovnika, primernika in presežnika, v posebnih primerih pa še od sklonljivosti in nesklonljivosti.

3.4 S preizkušanjem na večjem številu problemsko različno zahtevnih iztočnic se je postopno izoblikoval vzorec, ki bo omogočal splošno rabo. Kot predlog tovrstne obravnave bo predstavljen v poskusnem snopiču slovarja. Npr.:

bojovati, bojevati -ujem nedov. [bojo'va:ti, boje'va:ti bo'ju:jem]; P 203,¹⁷ prva pojavi tev v TPs 1566;

– nedol.: boyouati/boiouati/bojovati edino TPs 1566, DJ 1575, DB 1578, DB 1584, TPo 1595, MTh 1603; – nam.: bojovat edino DB 1584; – sed. 1. ed.: bojujem DB 1584, I,250b; – 2. ed.: bojujeJh DB 1584, I,170b; – 3. ed.: boyuie/boiuie/bojuje edino TT 1577, DB 1578, DB 1584; – 2. mn.: boiuie/te/bojujete edino ali prevladujoče DB 1578, DB 1584, bojujeté DB 1584, III,107b; – 3. mn.: boiuio/bojujo edino DB 1578, DB 1584; – vel. 2. ed.: boiui/bojuj edino DB 1578, DB 1584; – 1. mn.: bojujmo edino DB 1584; – 2. mn.: bojujte edino DB 1584; – del. -l m. ed.: Boyeual JPo 1578, II,74, boio-ual/bojoval edino DB 1578, DB 1584; – mn.: boiouali/bojovali edino DB 1578, DB 1584; prevladu-jejo zapisi z malo začetnico;

razmerje med bojovati in bojovati se: bojovati prevladujoče DB 1578, DB 1584, poleg bojovati se MTh 1603, redkejšé TT 1577; razmerje med bojevati in bojevati se: bojevati poleg bojevati se JPo 1578.

jezik -a m /.../

– ed. im.: iefjg edino TA 1550, TE 1555, iefik/iesik/jefik/jesik edino večina Trubarjevih del, Dalmatinova dela, *P 1563, KPo 1567, JPo 1578, BH 1584, MTh 1603, prevladujoče MD 1592, jesík MD 1592, O7b; – rod.: iefjga/iesika edino TA 1550, TC 1555, KB 1566, prevladujoče TE 1555, iefjka/iesika redkejšé TE 1555 /.../.

3.5 Prikaz oblik pregibnih besed, ki ga omogoča in hkrati tudi terja popolni izpis, je med primerljivimi slovanskimi slovarji v posebnem razdelku zaglavja ure-sničen samo v obeh poljskih zgodovinskih slovarjih. V staropoljskem slovarju je »katalog oblik« posredovan v poknjiženi obliki, v poljskem slovarju 16. stoletja pa so oblike opremljene tudi s številom pojavitev. Podatek nima absolutne vrednosti, saj kaže le na zastopanost oblike znotraj necelovitega gradiva.¹⁸ Vzorec številčno ovrednotenega prikaza oblik in njihovih različic, ki ga ponuja slovar poljščine 16. stoletja, je blizu opušenemu slovenskemu. Pri glagolskih oblikah so poleg nedo-ločnika in sedanjika upoštevani tudi preteklik, predpreteklik, prihodnjik in pogoj-nik. Podatek o številu pojavitev posamezne iztočnice v gradivu, zbranim s popol-nim izpisom, prinaša tudi slovar starodavnega ruskega jezika od 11. do 14. stolet-ja.¹⁹ Avtorji slovarja zgodnje visoke nemščine so si pri oceni pogostnosti pomagali s pogostnostnimi označevalniki, vendar so jih pri tem vodili nasprotni razlogi kot avtorje *Poskusnega snopiča Slovarja jezika slovenskih protestantskih piscev 16.*

¹⁷ Ker je bilo v redakciji za poskusni snopič upoštevano tudi gradivo, ki je z abecedno ureditvijo postalo dostopno šele kasneje, se številčni podatki ne morejo ujemati.

¹⁸ Iztočnice so opremljene tudi s podatkom o številu vseh pojavitev besede v nepopolnem gradivu. Na neprimerljivost s slovenskim stanjem kljub prikazu istega stoletja posredno kažejo tudi naslednja številčna razmerja: čakati pribl. 600 – czekać (1226) (SP 1969, 117), čakanje 22 – czekanie (20) (SP 1969, 123), mi pribl. 18.000 – my 25.899 (SP 1984, 227).

¹⁹ Slovar temelji na popolnih izpisih izbranih rokopisnih spomenikov. Težave je povzročal njihov izbor, saj jih je bilo na spodnji časovni meji težko ločiti od južnoslovanskih, na zgornji pa od staroruskih, starobeloruskih in staroukrajinskih (SDRJ 1988, 7–8).

stoletja. Ker je bila ocena zaradi nepopolnega gradiva lahko samo približna, je niso želeli številčno izražati. Oznake pogostnosti, bodisi eksplicitne (npr. *häufig, meist, vereinzelt*) ali implicitne, veljajo le za tisti del korpusa, ki ga predstavljajo listkovno zajete pojavitve besed (FW 1989, 149–151).

Drugi slovanski zgodovinski slovarji posebnih oblikoslovnih zaglavij pri posameznih iztočnicah ne odpirajo. Večina oblik je uporabnikom ponujena posredno – z zgledi, ki pa so namenjeni dokazovanju in osvetljevanju pomenov, zato tudi izbora, ki bi hkrati zrcalil paradigmatške razsežnosti iztočnice in spremenljivost oblik, ni mogoče pričakovati.

Literatura

- Frühneuhochdeutsches Wörterbuch*. Herausgegeben von Robert R. Anderson, Ulrich Goebel, Oskar Reichmann. Band 1. Lieferung 1. Einleitung, Quellenverzeichnis, Literaturverzeichnis, A–Abfal bearbeitet von Oskar Reichmann. Walter de Gruyter. Berlin–New York, 1986.
- Gistaryčny sloŭnik belaruskaj movy*. Vypusk I, A–Bien'e. Akademija navuk belaruskaj SSR, Instytut movaznajstva imja Jakuba Kolasa. Minsk, »Navuka i tehnika«, 1982.
- Historický slovník slovenského jazyka*. Vydavateľ'stvo Slovenskej akadémie vied. Bratislava, 1991.
- MERŠE, Majda, JAKOPIN, Franc, NOVAK, France, Fonološki sistem knjižnega jezika slovenskih protestantov. *Slavistična revija* 40/4 (1992). 321–340.
- NOVAK, France, O delu za slovenski zgodovinski slovar na Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. *Jezik in slovstvo* XXVII (1981/82). 32–37.
- NOVAK, France, Vprašanje gradiva za zgodovinski slovar. *Rječnik i društvo*. Zbornik radova sa znanstvenog skupa o leksikografiji i leksikologiji održanog 11–13. 1989. u Zagrebu. Zagreb, 1993. 275–282.
- PREMK, Francka, Dictionnaire de la langue slovène au 16e siècle. *Proceedings of The Second International Round Table Conference on Historical Lexicography*. Dordrecht - Holand, Cinnaminson, N. J. - U.S.A, 1980. 91–116.
- Rječnik hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika*. Knjiga prva, A – cenina. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za jezik IFF. Zagreb, 1984.
- Slovar' drevnerusskogo jazyka (XI–XIV vv.)*. Tom I (a – v''zakonjatisja). Russkij jazyk, Moskva, 1988.
- Slovar' russkogo jazyka XI–XVII vv.* Vypusk 1 (A–B). Akademija nauk SSSR, Institut russkogo jazyka. Izdatel'stvo Nauka. Moskva, 1975.
- Slovar' russkogo jazyka XVIII veka*. Vypusk 3 (Věk – Vozduvat'). Izdatel'stvo Nauka. Moskva, 1987.
- Slovenský historický slovník z prespisovného obdobia. Ukážkový zošit*. Vydavateľ'stvo Slovenskej akadémie vied. Bratislava, 1973.
- Słownik polszczyzny XVI wieku*. Tom I, A–Bany. Instytut badań literackich polskiej akademii nauk, Zakład narodowy imienia ossolińskich, Wydawnictwo

polskiej akademii nauk. Wrocław – Warszawa – Kraków, 1966. Tom IV, cz-dęż. 1969. Tom XV, mor-nałysion. 1984.

Słownik staropolski. Tom I, A–Ć. Polska akademia nauk. Warszawa, 1953–1955.

Staročeský slovník. Úvodní stati, soupis pramenů a zkratek. Československá akademie věd. Ústav pro jazyk český. Praha, 1968.

TOPORIŠIČ, Jože, Bohoričica 16. stoletja. *16. stoletje v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Obdobja 6. Ljubljana, 1986. 271–305.

Krajšave

- FW 1989 *Frühneuhochdeutsches Wörterbuch*. Band 1. Berlin–New York, 1986.
- HSSJ 1991 *Historický slovník slovenského jazyka*. Bratislava, 1991.
- SDRJ 1988 *Slovar' drevnerusskogo jazyka (XI–XIV vv.)*. Moskva, 1988.
- SHS 1973 *Slovenský historický slovník z prepisovného obdobia*. Ukázkový zošit. Bratislava, 1973.
- SP *Słownik polszczyzny XVI wieku*. Krakov, 1966 –.
- SRJ XI–XVII 1975 *Slovar' russkogo jazyka XI–XVII vv.* Vypusk 1 (A–B). Moskva, 1975.
- SStP 1953–1955 *Słownik staropolski*. Tom I, A–Ć. Warszawa, 1953–1955.
- StČS 1968 *Staročeský slovník*. Úvodní stati, soupis pramenů a zkratek. Praha, 1968.

Problems of Including Morphological Data in the Entries of the Pilot Fascicle of the Dictionary of the 16th Century Protestant Writers

Summary

A lexicographic presentation of the standard language of the 16th century Protestant writers will be given in a pilot fascicle. During the preparation of the dictionary concept the compilers thoroughly considered the scope of morphological data to be included in the entries. The headword section is immediately followed by the section with morphological data (the first or the second form, word class affiliation, stress reconstruction, possible cross-references to other derivationally related main entries, the date of the first occurrence and the total number of occurrences in Protestant works), extending over to the meaning and illustrative sections.

A comparison of existing Slavic historical dictionaries had shown that different concepts were used and therefore they cannot be used as samples for compilation. The most suitable way to present the issues and information had to be found independently. The consulted dictionaries usually comprise longer periods while the Slovenian historical dictionary will focus on a short, but very productive period,

i.e. the period when the development of Slovenian written language had begun. Because of the relatively small corpus of preserved Protestant works and relatively recent beginning of compilation complete excerption and photocopying were possible. The use of both procedures will result in dictionary that will be specific and easily distinguished from foreign dictionaries of the same kind.

The primary plan was to show all morphological, phonological and spelling variants of main entries, listed in chronological order together with frequency in special morphological sections, but it had to be abandoned. For words without fixed spelling the samples of morphological sections to be included after the main entry contained lengthy strings of variant spellings. New syntheses would still be necessary to present summarized data (e.g. the spelling of an individual form by the given author), regardless of the compiler's efforts and time dedicated to writing the morphological section. The attempts to find a more suitable way of presentation continued. The aim was to save space and time on the one hand and to provide more information by a more transparent and functional arrangement of data on the other. Overburdened and unintelligible sections can be improved in several ways: by adequate topical limitation, i.e. the exclusion of mere spelling variants, by a more reasonable presentation of grammatical forms (e.g. only the -l participle instead of composite temporal forms), with introduction of typified summary information (e.g. Trubarjeva dela – Trubar's works or vsi zapisi z malo začetnico – all instances with a small initial letter), and above all with the use of limited number of fixed frequency labels (e.g. cdino – one single occurrence, prevladujoče – prevailing, redkejše – rare, posamično – individual occurrences). Test application on several main entries of varying complexity gradually led to the pattern which will be presented in the pilot fascicle of the dictionary.